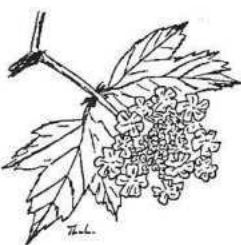

WANDELEN IN MEIJENDEL

Dick van Leeuwen

Via de wandelroute, die op het kaartje hieronder staat afgedrukt, zal een aantal landschapsbepalende elementen worden gepasseerd. Deze staan met een omcirkeld cijfer aangegeven en zullen in dit artikel beschreven worden. De wandeling loopt tegen de wijzers van de klok in.

Gelderse Roos

1. Ontginningsgronden

Deze zijn in de periode 1820-1860 ontgonnen en intensief gebruikt. Na deze periode is een deel gebruikt door de boer die woonde op de huidige theetuin, die nog steeds 'De Boerderij' wordt genoemd. Dit duurde totdat de boer begreep dat de recreant een betere bron van inkomsten vormde.

Door de neerslag is de bodem van de akkers tot op 80 cm diepte flink ontkalkt en is er daardoor een lage pH van 4 ontstaan. Het zijn dus de zuurminnende planten die erop groeien. De aanblik is tijdens de wintermaanden donkergroen met het rood-paars van o.a. de mossen Purpersteeltje en Haarmos, en tijdens de lentemaanden friskgroen door het jonge gras dat in tijden van droogte echter al spoedig verkleurt tot strogeel. Op deze akker is achter de gaasafstering aan uw rechterhand de 'M. Sicman Hardemantuin' aangelegd waarin een aantal landschappen uit het duin is verenigd. De tuin is geopend van april t/m oktober en vrij toegankelijk.

Als u verder wandelt naar punt 2, kijk dan of u in de kruin van de Grove Dennen de Bosuil kunt ontdekken. Tijdens het voorjaar broedt de wederhelft in een holte van een van de Zwarte Populieren langs het gaasfalterende pad dat u moet oversteken.

2. Ontginningsbos

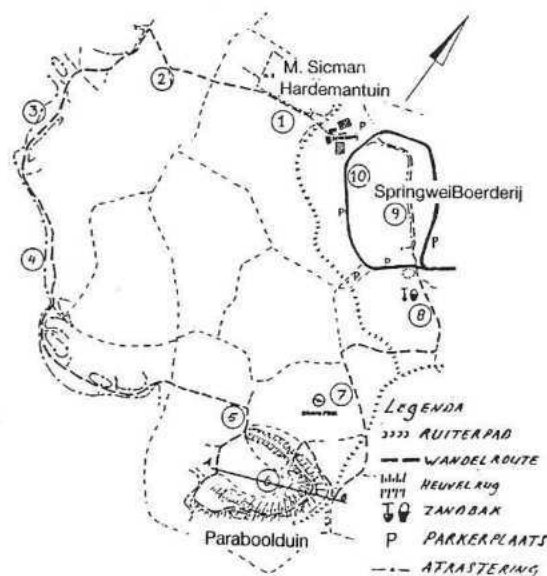
Dit is ook tussen 1820 en 1860 aangeplant om de akkers te beschermen tegen de zeewind en bovendien leverde het gerief- en brandhout op voor de toenmalige bewoners. Daar het bos direct na de aanplant de zeewind moest opvangen, groeide het niet voorspoedig op. Toen daarna de Duinwaterleiding in 1874 begon met het onttrekken van water, zakte langzamerhand het grondwaterpeil. Hierdoor raakte het bos in een kwijnende toestand, die aanhield totdat (sinds 1955) met de infiltratie van rivierwater werd begonnen.

Voor een aantal oude eiken (ruim 140 jaar oud) is het allemaal teveel geweest en hebben de drie opeenvolgende strenge winters in '85, '86 en '87 het vonnis geveld. De bomen bieden volop voedsel aan insecten-etende vogels die de insecten onder de loslatende bast wegpeuteren of uit het dode hout hakken. Een oplettende wandelaar zal de Grote Bonte Specht aan het werk kunnen zien en hem door zijn getimmer ook kunnen horen. Door de toename van afstervend en dood hout heeft de Zwarte Specht zich als broedvogel in Meijendel gevestigd. Voldoende voedsel is nu immers verzekerd, ook in de broedtijd, als meerdere magen tevreden gesteld moeten worden.

Konijn

7.4

3. Open duinlandschap

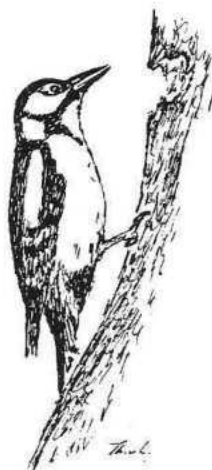
In een ongestoorde situatie zal in het duin het bos zich vestigen op die plaatsen, die vochtig zijn of voldoende luwte bieden. Op de drogere en windere plaatsen zijn het de soorten die zijn aangepast aan de slechtere omstandigheden. Het is vooral de Duindoorn, die op deze mindere plaatsen groeit en later door de Meidoorn kan worden opgevolgd.

Op de achtergrond ziet u met bos begroeide duinhellingen. Deze liggen op het noorden gericht, waardoor de zon met zijn stralen weinig kracht kan uitoefenen. Tegelijkertijd staat de helling niet blootgesteld aan de heersende wind uit zee. Het zijn de Eik en de Meidoorn die van deze gunstige omstandigheden hebben geprofiteerd.

De Duindoornstruiken bieden met hun oranje bessen in het najaar volop kijkgenot. Kramsvogels, Koperwieken, Fazanten, Kraaiachtigen en zelfs de Vos maken dankbaar gebruik van de overvloedige dis, die ook door de mens genuttigd wordt vanwege zijn hoge gehalte aan vitamine C.

4. Meidoornstruweel

Het smalle paadje waarop u zich nu bevindt, loopt door een bossage van vooral Meidoorn, Wegendoorn, Berk en Eik, met op de grond kruidachtigen zoals Koekoeksbloem, Voorjaars-helmkruid, Nagelkruid en Hondsdraf. Het is een natuurlijke vegetatie, dus niet aangeplant. Het huidige stadium zal zich verder ontwikkelen tot een bos waarin de Eik het meest bepalend zal zijn. Al wandelend over het pad passeert u een gedeelte waar afgestorven berkebomen voeding bieden aan paddestoelen en mossen en waar de opgevallen ruimte wordt ingenomen door de Hondсроos, Gelderse Roos en de Kornoelje. De bessen van de Meidoorn worden met graagte gegeten door de Merel, die als tegenprestatie de onverteerbare zaden over een grote oppervlakte verspreidt. De prachtige roodglanzende bessen van de Gelderse Roos blijken daarentegen niet erg smakelijk te zijn en blijven tot ver in de winter de struik sieren. Echter, de Pestvogel zal de

Grote Bonte Specht

sporadische keren, dat hij ons land bezoekt, juist deze bessen op zijn menu zetten. Wanneer u in het najaar een blauwe bloem langs het pad ziet staan, heeft u te maken met de Blauwe Knoop. De plant heeft niets uit te staan met drankmisbuik, maar werd en wordt nog steeds erg gewaardeerd in de alternatieve geneeskunde.

5. Meijendel als villapark

De huidige toegangsweg naar Meijendel is, evenals een paar paden, aangelegd in de jaren twintig, ten behoeve van de aanleg van een villapark. Als u goed oplet, ziet u nog restanten ervan in het pad waarover u wandelt. Struikel niet over een achtergebleven ijzeren staaf die vermoedelijk deel uitmaakte van het tuinhok van een der villa's.

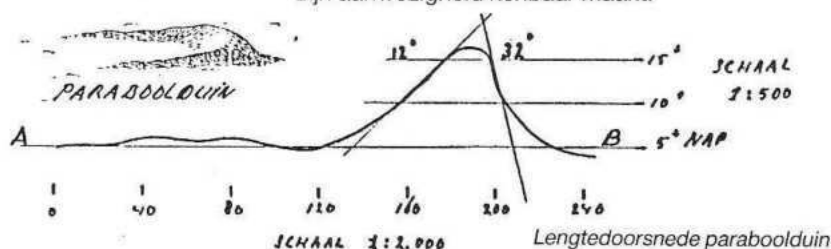
Door aankoop van het gebied heeft de gemeente Den Haag verdere uitbreiding kunnen tegengaan. Tijdens de oorlog zijn de villa's zwaar beschadigd en direct erna werden ze afgebroken. Nu resten nog wat fundamenteën, tuinmuurtjes en duinvreemde struiken en bomen.

6. Paraboolduin

Alhoewel de huidige aanblik geheel door het aanwezige bos bepaald wordt, is de heuvelrug waarover u nu loopt ooit een onderdeel geweest van een fikse verstuiving. Bij aanvang van de verstuiving ontstond onder invloed van de zuidwestenwind een zandkuil met daarachter het op een bult gewaaide zand. Deze bult werd door de wind over een lange periode steeds verder verplaatst en liet aan de flanken een richel achter, waardoor als het ware de vorm van een hoefijzer ontstond, die een lengte heeft van ca. 240 meter, een breedte van 140 meter en een hoogteverschil van 11 meter (zie de lengte-doorsnede). Dit noemt men een paraboolduin. Dat deze lang geleden is ontstaan, zien we aan de oude eiken die erop staan.

Bekoorlijk is de duizendvoudige flikkering van de lage zonnestralen die verspreid worden door het zaadpluis van de Bosrank, die tot hoog in de kruinen van de bomen groeit. Menig boom die eerst als steun heeft gediend, is later door de Bosrank geheel verstikt en daardoor ter aarde gestort.

Als u toch uw blik omhoog heeft gericht, kijk dan ook eens naar de Eekhoorn, die mogelijk een appeltje pelt in de kruin van een Grove Den. Als u hem niet ziet, kijk dan op de grond waar het afgekloven denkegetje als een visitekaartje zijn aanwezigheid kenbaar maakt.

7. Jonge bossen

Vanaf de dertiger jaren is veel bos aangeplant om het duin met iets duurzamers dan helm vast te leggen. Het bos aan de linkerkant van de klinkerweg is zo'n relatief jong bos, dat op een achtergelaten cultuurakker is aangelegd. Midden in dit bos kunt u een drinkpoel vinden die nodig was voor het vee. Nu biedt deze drinkpoel een

prachtige gelegenheid om vogels gade te slaan, die er gebruik van maken om hun dorst te lessen. De bossen worden om de vijf jaar gedund. Hierbij wordt gezorgd dat het bos zich niet eenzijdig ontwikkelt, maar dat het zowel in leeftijd als in soorten zo breed mogelijk is opgebouwd.

Aan de overzijde van het pad ziet u in het met gaas omrasterde perceel een aanplant uit 1978, waarin zich spontaan Grove Den heeft uitgezaaid. Natuurlijke verjonging blijft meestal uit als gevolg van de verdichting van de bodem door de betreding enerzijds, en de begrazing van het konijn anderzijds.

8. Recreatie

Op plaatsen als bij deze zandbak en op de speel- en ligweiden ontstaan slijtage en beschadigingen van de bodem en vegetatie. Om die te herstellen wordt in het najaar gras (een mengsel bestaande uit duinsoorten) ingezaaid en afgedekt met uit het duin afkomstig maaisel. De jonge aanplant wordt met behulp van gehakte Duindoorns beschermd. Deze Duindoorns die hiervoor speciaal worden gekweekt, fungeren als een geleidende afwerping. Hierdoor is hier geen onsympatieke afrastering nodig. Menigmaal koos een Fazantenhen deze geplante Duindoorns uit als haar broedplaats, waarin zij met haar schutkleur tussen de ingewaaide boombladeren onzichtbaar is.

9. Konijnen

De grasmat op het veld voor u wordt door de Konijntjes netjes als een gazon kort gehouden. Op een zomerochtend of -avond kunt u meer dan 100 stuks tijdens hun maaiwerkzaamheden gadeslaan, mits u zich niet te open opstelt, want dan zijn ze spoedig verdwenen in hun hollen. Zo aandoenlijk als een huppelend Konijn kan zijn, zo aangrijpend is een sukkelend Konijn dat met dichte ogen overal tegenaan botst. Als slachtoffer van myxomatose heeft het weinig overlevingskansen. Dit heeft het te danken aan de Vlo die leeft van zijn bloed en van het bloed van zijn medekonijnen, en die de ziekte overbrengt. Gelukkig is en blijft de konijnenpopulatie in stand en kunnen we dankzij hun graasactiviteiten genieten van de vele prachtige bloemen, die laag aan de grond groeien en die anders geen kans zouden hebben.

10. Cultuurwal

De wal om het veld is, zoals u zult begrijpen, ook een overblijfsel uit het ontginningstijdperk. Erg waardevol zijn nu de oude Populieren en lepen die met hun hollen veel broedgelegenheid bieden aan hollenbroeders. Een hele kolonie Kautjes, maar ook Bosuilen maken er dankbaar gebruik van. Het is een genot om, gezeten in het voorjaarszonnetje, de Kautjes met hun liefkozingen bezig te zien, terwijl zij zich van uw aanwezigheid niets aantrekken, want 'liefde maakt blind'.

Hiermee zijn wij aan het einde van deze wandeling gekomen. Meijendel is te groot om in één wandeling te bezichtigen, of in één artikel te beschrijven. Deze wandeling is dan ook een greep uit alle jaargetijden en momenten van de dag, waarop de natuur zich laat zien, horen, voelen, ruiken en zelfs proeven.

Dick van Leeuwen is sous-chef van de afdeling Beplantingen van de Duinwaterleiding.